

Metoder för dialog med medborgare

Innehållsförteckning

Bakgrund	sid 2
Uppgifter för referensgruppen för metodutveckling	sid 2
Om uppdrag till Beredningarna för medborgardialog (BMD).....	sid 2
Sammanfattande metodmatrik.....	sid 3
Prövade metoder för medborgardialog	sid 4
E-panel.....	sid 5
Medborgarenkät	sid 5
Spontana möten	sid 5
Filmprojekt	sid 5
Film som dokumentation av dialogresultat	sid 7
Fokusgrupp	sid 7
Dialoggrupp.....	sid 8
Dialoggrupp med skådespelare som processledare.....	sid 8
Speed-dating	sid 9
Medborgarmagasin	sid 9
Metoder för medborgardialog i vård omvärld – introduktion	sid 10
Medborgarbudget	sid 10
Epetitioner.....	sid 10
Medborgarförslag	sid 11
Chatt.....	sid 11
Forum på nätet	sid 11
Medborgarpanel.....	sid 12
Deliberativ workshop.....	sid 12
Deliberativ opinionsundersökning	sid 12
Konsensuskonferens	sid 13
Medborgartoppmöte	sid 13
Ting	sid 13
Medborgarjury	sid 14
Rådgivande medborgargrupp.....	sid 14
Open space.....	sid 15
Studiecirkel	sid 15
Om rekrytering	sid 16
Riskanalys	sid 16
Definition av medborgardialog.....	sid 18
Brukardialog och kommundialog	sid 18

Bakgrund

Region Skåne har, genom beredningarna för medborgardialog (BMD) och enheten för demokratiutveckling (EDU) under de senaste två mandatperioderna målmedvetet satsat på att utveckla medborgardialogen. Den övergripande målsättningen är att öka Region Skånes synlighet och demokratiska legitimitet. Ytterst handlar det om att uppvärdera medborgarperspektivet, att ge medborgarnas synpunkter och erfarenheter en större betydelse än tidigare i den politiska beslutsprocessen.

Sedan 2011 har en politisk referensgrupp för metodutveckling, med representanter från BMD, sammanställt en metodkatalog, med olika metoder för medborgardialog. Denna är ett levande dokument, som förändras efterhand som erfarenheterna av olika metoder växer.

Uppgifter för referensgruppen för metodutveckling

- Hitta nya metoder.
- Pröva metoder i mindre skala.
- Utvärdera och vidareutveckla metoder.
- Hålla metodkatalogen levande.

Om uppdrag till Beredningarna för medborgardialog (BMD)

Introduktion

Under mandatperioden 2007–2010 ingick det i reglementet för regionstyrelse och nämnder att i frågor av särskild vikt ha kontakt med beredningarna för tillväxt och hälsa (BTH). Detta fungerade endast i begränsad omfattning. Till mandatperioden 2011–2014 förtydligades skrivningen och beredningarna för medborgardialog (BMD) skulle nu i huvudsak arbeta på uppdrag från regionstyrelse och nämnder efter beslut i fullmäktige.

Hur kan olika uppdrag se ut?

► **Varje uppdrag** kommer att vara unikt, däremot kan hantering och förutsättningar vara liknande. Även om uppdragen formellt ska formuleras av styrelse och nämnder så är det en fördel om BMD är delaktiga redan på idéstadiet. Önskvärt läge på skalan nedan är längst till höger. Antal och storlek på uppdrag kan kräva prioritering.

Formulering av uppdrag

BMD är inte delaktiga |—————→ BMD är delaktiga

► **Syftet** med ett uppdrag är den allra viktigaste förutsättningen för genomförandet och för slutresultatet. Det kanske inte alltid är möjligt att vara helt tydlig men det önskvärda läget är till höger på skalan. Syftet styr till stor del vilken mix av metoder som väljs och vilken form för återrapportering av uppdraget som väljs.

Syfte med uppdrag

Syftet otydligt/ej formulerat |—————→ Tydligt syfte

► **Tiden** som är tillgänglig för uppdraget är en viktig faktor. En snålt tilltagen tid i förhållande till det syfte som är uppsatt begränsar möjligheterna till ett bra resultat. En minimitid för ett uppdrag kan sättas till cirka sex månader medan den borte gränsen egentligen kan vara ett ständigt pågående uppdrag. Minimitiden från ett nämndsbeslut om ett uppdrag till och med återkoppling till nämnd omfattar tid för den demokratiska processen, ett första planeringsmöte, planering av genomförande, rekrytering av medborgare, genomförande, dokumentation, analyser och rapportskrivande. De sex månaderna kräver ett mycket intensivt arbete och att allting fungerar utan problem. En situation med enbart korta uppdrag skulle leda till ett onödigt ineffektivt arbetssätt. Önskvärt läge är något till höger om sex månader och hur långt till höger beror på hur uppdraget ser ut.

Tidsplan

6 mån |—————→ Ständigt pågående

► **Bemanning** av ett projekt påverkas av hur uppdraget ser ut, syftet och tidsplanen. I relation till andra uppdrag som pågår parallellt kan det bli en begränsande faktor att kunna bemanna ett projekt, både vad gäller politiker och tjänstemän. Önskvärt läge är så långt till höger som möjligt. Bemanningen kan kräva prioritering bland uppdrag.

Bemanning

Bemanning är en flaskhals |—————→ Bemanning harmonierar med uppdragen

► **Kostnaden** för ett uppdrag påverkas av tidsperspektivet, av valda metoder och av syftet (ambitionsnivå). I varje budget bör finnas utrymme för politikernas respektive tjänstemäns arbetstid samt löpande omkostnader för att det ska vara möjligt att genomföra olika dialogmetoder. Önskvärt läge vore att befinna sig till höger på skalan. Kostnaderna kan kräva prioritering i val av metoder, ambitionsnivå (syfte), antal samtidigt pågående uppdrag och så vidare.

Kostnader

Pengar räcker endast till enkla uppdrag |—————→ Pengar matchar syfte och metod

Sammanfattande metodmatris

Matrisen på nästa sida ger en förenklad översiktlig bild av de metoder som redovisas i dokumentet samt visar på skillnader mellan dem. De fyra frågorna "Hur går metoden till?", "Vilka når man?", "Vad passar det att föra dialog om?" samt "Varför välja denna metod" används för att beskriva de olika metoderna. Under respektive fråga anges respektive metods huvudsakliga inriktning.

Dialogmetod	Hur...?	Vilka...?	Vad...?	Varför...?
E-panel	Enkät	Rekryterade	Enkla frågor	Konsultation
Spontana möten	"På stan"	Besökare	Flexibelt	Legitimitet
Dialogkonferenser	Konferens	Målgrupp	Tema	Dialog
Filmprojekt	Uppdrag	Deltagare	Tema	Fördjupning
Film som dokumentation av dialogresultat	Filma möte	Alla	Tema	Legitimitet
Fokusgrupp	Smågrupp	Målgrupp	Specifika frågor	Konsultation
Dialoggrupp	Smågrupp	Rekryterade	Tema/frågor	Dialog
Dialoggrupp med skådespelare som processledare	Övningar	Unga ffa	Specifika frågor	Dialog
Speed-dating	Intervjuer	Alla	Enkla frågor	Legitimitet
Medborgarmagasin	Tidning	Alla	Återkoppling	Legitimitet
Medborgarbudget	Deltagande	Berörda	Prioritering	Medbestämmande
E-petitioner	Idé	Alla	Helt öppet	Delaktighet
Medborgarförslag	Förslag	Alla	Helt öppet	Delaktighet
Chatt	Forum	Alla	Tema	Dialog
Forum på nätet	Forum	Alla	Tema	Dialog
Medborgarpanel	Enkät	Rekryterade	Enkla frågor	Konsultation
Deliberativ workshop	Smågrupp	Rekryterade	Tema/frågor	Dialog
Deliberativ opinionsundersökning	Seminarium	Rekryterade	Frågor	Konsultation
Konsensuskonferens	Konferens	Rekryterade	Svår fråga	Konsultation
Medborgartoppmöte	Smågrupp	Rekryterade	Frågor	Konsultation
Ting	Konferens	Rekryterade	Frågor	Konsultation
Medborgarjury	Jury	Rekryterade	Svår fråga	Konsultation
Rådgivande medborgargrupp	Kommitté	Rekryterade	Frågor	Konsultation
Open space	Smågrupp	Rekryterade	Egna frågor	Delaktighet
Studiecirkel	Smågrupp	Intresserade	Tema	Fördjupning

Metodmatrisen är framtagen av referensgruppen för metodutveckling, beredningarna för medborgardialog, Region Skåne.

Prövade metoder för medborgardialog

Introduktion

Region Skåne har sedan bildandet 1999 successivt prövat olika metoder för medborgardialog. Nedan följer en redovisning av de typer av metoder som prövats. Redovisningen är uppbyggd av frågorna Hur, Vilka, Vad och Varför i förhållande till olika metoder. Svaren på frågorna är beskrivande samt pekar på de fördelar och möjligheter respektive de nackdelar och risker som finns med de olika metoderna. En förutsättning som alla metoder har gemensamt är att det är viktigt att identifiera lämpliga sätt att återkoppla resultatet från medborgardialogen.

I verkligheten är inte gränserna mellan de fem kategorierna knivskarpa. För att uppnå bredd och djup i dialogen använde beredningarna ofta flera metoder för dialog kring ett och samma tema. I bilaga kommenteras även BTHs arbete med brukardialog och kommundialog.

Kategoriseringen innebär en uppdelning av metoder i spontana möten, dialogkonferenser, filmprojekt, fokusgrupper och dialoggrupper.

- ▶ Spontana möten är ett samlingsnamn för när dialog med allmänheten sker någonstans i samhället utan förannonsering.
- ▶ Dialogkonferenser innebär att en större grupp medborgare bjuds in till dialog på något tema.
- ▶ Filmprojekt genomförs som ett uppdrag från Region Skåne. Resultatet är en film som behandlar det tema som är bestämt för uppdraget.
- ▶ Film som dokumentation av dialogresultat för att kommunicera med fler grupper i samhället.
- ▶ Fokusgrupp är en metod där en liten grupp medborgare bjuds in till dialog på ett visst tema.
- ▶ Dialoggrupp är en metod där medborgare bjuds in till dialog på ett tema och dialogen pågår vid upprepade tillfällen.
- ▶ Dialoggrupp med skådespelare som processledare för att fördjupa dialogen till exempel med gymnasieelever.
- ▶ Speed-dating för att erbjuda dialog som är snabb och rolig i formen.
- ▶ Medborgartidning för att kunna återkoppla till stora grupper i samhället och bjuda in till dialog.

E-panel

Hur går metoden till?

E-panel är en variant på Medborgarpanel och utgörs av en grupp som återkommande blir tillfrågad om olika frågor. Offentliga organisationer eller opinions- och marknadsundersökningsföretag använder e-paneler. Kommunikationen med e-panelen sker via internet, olika tekniska lösningar är möjliga. Malmö stad har prövat denna metod i Malmöpanelen. Region Skåne har valt att rekrytera en panel bestående av 4000 medborgare som får frågor tre–fyra gånger årligen i Skånepanelen.

Vilka nås med denna metod?

Till en e-panel rekryteras ofta brett för att spegla befolkningens sammansättning. Det är även möjligt att skräddarsy en panel för en viss grupp. En panel uppgår ofta till närmare tusen personer eller mer.

Vad passar det att föra dialog om?

De flesta frågor är möjliga att ställa till en panel. Mycket komplexa och tekniska frågor är svårare.

Varför välja denna metod?

En fördel är att det är lätt att få fram kvantitativa svar och jämförelser mellan undergrupper. Man svarar när det passar en själv. Kan locka medborgare som inte hade deltagit i fysiska möten. En e-panel är relativt billig.

Nackdelar är att man måste ha tillgång till internet, svåra frågor som kräver lite bakgrundsinformation passar inte, deltagarna kan bli uttröttade om det blir för många frågor. Hanteringen av data kräver en del resurser.

Medborgarenkät

Hur går metoden till?

En medborgarenkät genomförs med fördel återkommande, med post eller genom telefonintervjuer och med samma frågor under en längre tidsperiod, för att kunna följa förändringar över tid. Opinions- och marknadsundersökningsföretag kan engageras för genomförandet. Region Skåne har valt en metod med telefonintervjuer av 500 medborgare tre gånger årligen i Skåneenkäten.

Vilka nås med denna metod?

Medborgarna som tillfrågas, är slumpmässigt utvalda, för att på ett bra sätt spegla befolkningens sammansättning. Samtidigt kan undersökningen riktas rätt, genom utvalda variabler. En frågeomgång omfattar vanligtvis från femhundra till närmare tusen personer, för att få ett representativt urval att kunna dra slutsatser om.

Vad passar det att föra dialog om?

Många frågor, som engagerar medborgarna, är möjliga att ställa i en enkät. Enkäten utgör i sin tur ett underlag till fortsatta dialoger, eftersom dialogmöjligheterna vid enkättilfället är mycket begränsade. Region Skåne har främst valt att undersöka medborgarnas kunskaper om och attityder till Region Skånes verksamheter och den politiska styrningen i Skåneenkäten.

Varför välja denna metod?

Det är enkelt att få fram kvantitativa svar och jämförelser mellan olika undergrupper. Förändringar kan följas över tid vid upprepade undersökningar. Vid en postal enkät finns en osäkerhet kring vilken svarsfrekvens och representativitet som kan uppnås, vilket undviks vid telefonintervjuer, då deltagare kontaktas tills en mättnad på antal svarande respektive önskvärd representation uppnås. Kostnaden för telefonintervjuer är däremot högre.

Även om enkäten i sig inte är en dialog, kan resultaten ge bra underlag till fortsatta, fördjupade dialoger i ämnet. Resultaten berör vad medborgarna har för kunskap eller hållning i olika frågor, men ger en begränsad förklaring till de bakomliggande faktorerna. Svaren ger ofta en bra känsla för vilka frågor som engagerar och som förtjänar fortsatt uppmärksamhet.

Nackdelar som kan uppträda, är att deltagarna inte är engagerade i ämnet eller trötts ut av för många frågor. En utbredd trötthet hos allmänheten att svara på undersökningar samt att det är allt svårare att nå personer på telefon, försvårar arbetet. Mängden av data kräver bistånd med analys eller analysverktyg från t.ex. undersökningsföretaget, om man inte har egna resurser för ändamålet.

Spontana möten

Hur går metoden till?

Politiker träffar medborgare på olika platser såsom tågstationer, busshållplatser, bibliotek, torg, teatrar, affärer, festivaler, marknader och så vidare. Det finns kommunikationsmaterial med som berättar vad syftet med dialogen är och det finns material för att locka till dialog (tävlingar, möjlighet att tycka till och se vad andra har tyckt med mera). Det finns något sätt för dokumentation av de svar och synpunkter som medborgarna lämnar. Synpunkterna har samlats in med hjälp av minienkäter (fåtal frågor), antingen med färdiga svarsalternativ eller med öppna frågor.

Vilka nås med denna metod?

Platsen och sammanhanget påverkar vilka som deltar i dialogen och det går delvis att förutse genom noggrann planering. Ett exempel på verktyg som kan användas för noggrann planering är att använda statistik från GIS-kartor (Geografiskt InformationsSystem). Den samlade erfarenheten är att dialogen har varit mestadels positiv. På bibliotek nås en något annan grupp människor än på andra ställen såsom fler arbetslösa och personer med utländsk bakgrund.

Vad passar det att föra dialog om?

Det har visat sig att det mesta går att prata om. Många medborgare vill berätta om egna upplevelser men många har också velat prata om de frågeställningar som Region Skåne önskat föra dialog kring. Vid spontana möten går det bra att ta upp aktuella frågor. En naturlig begränsning är att det är svårt att gå på djupet med frågorna. På bibliotek bidrar den lugna miljön till att gå mer på djupet i dialogen.

Varför välja denna metod?

Spontana möten har valts när beredningarna velat träffa många medborgare samt velat föra dialog på många olika platser runt om i Skåne. Det har varit mycket uppskattat av medborgarna att få träffa politiker som tar sig tid att föra en dialog. Det har med andra ord varit bra för Region Skånes legitimitet. Risken finns att möta medborgare som bara vill tala i egen sak. Dokumentationen blir ofta mindre omfattande och mindre tydlig varför nyttan som underlag i den politiska beslutsprocessen blir begränsad. Denna metod kräver många deltagande politiker och en hel del förberedelser och efterarbete. Resursbehovet varierar mellan olika aktiviteter.

Dialogkonferenser

Hur går metoden till?

Dialogen sker i en bestämd lokal. En föreläsning inleder konferensen som sedan fortsätter med dialog i större eller mindre grupper. Erfarenhet finns från konferenser med gymnasieelever. Dokumentation sker på lämpligt sätt. Politiker deltar på konferensen.

Vilka nås med denna metod?

Konferensen kan vara öppen för alla eller så bjuds olika grupper in. Gymnasieungdomar har stått i fokus, ibland har det varit obligatoriskt för hela klasser och ibland har de mest intresserade deltagit.

Vad passar det att föra dialog om?

Ämnet bör vara av intresse för båda parter. Framtidsfrågor och frågor där det finns delade meningar passar bra. Aktuella frågor är också möjliga att ta upp.

Varför välja denna metod?

Om frågeställningen är relativt avgränsad, kan behandlas vid ett tillfälle och om möjligheten finns att kunna välja hur man bjuder in, är dialogkonferenser ett alternativ. Region Skånes legitimitet gynnas och möjligheterna att få fram strukturerad dokumentation ökar jämfört med spontana möten. Har deltagarna ett gemensamt intresse finns risk att det blir lobbying och inte dialog om det allmänna bästa. Denna metod kräver att minst några politiker deltar och en hel del förberedelser och efterarbete. Mycket resurser krävs i förberedelsefasen.

Filmprojekt

Hur går metoden till?

En grupp medborgare får ett uppdrag från Region Skåne som ska redovisas som film. Erfarenheten avser ungdomar på gymnasieskolor. Uppdraget är ett tema eller frågeställningar av intresse för Region Skåne och ungdomarna. Filmerna kan innehålla lite bakgrund, korta och längre intervjuer samt annan inramning. Politiker kan bli intervjuade.

Vilka nås med denna metod?

Filmerna har gjorts av små grupper med gymnasieungdomar. De färdiga filmerna i sin tur kan ses av fler och användas vid dialogtillfällen.

Vad passar det att föra dialog om?

Temat för filmerna bör vara av intresse för båda parter.

Varför välja denna metod?

När ett visst tema ska bli belyst kan ett filmprojekt fungera, gärna i nära samarbete med gymnasieskolor. Filmer kan locka till dialog i flera olika sammanhang. Att filma, klippa och redigera är resurskrävande.

Film som dokumentation av dialogresultat

Hur går metoden till?

I stället för att endast dokumentera dialogprocessen och resultatet skriftligt kan film användas som verktyg. Dialogövningar filmas till exempel med gymnasieelever i klassrum. Detta klipps sedan ihop till en film och lämnas in som del av ett remissunderlag. Filmen läggs upp på hemsidan och möjlighet finns att sprida i sociala medier.

Vilka nås med denna metod?

Att använda film som dokumentationsmetod ökar spridningen av resultaten och det kan även främja kännedomen om uppdraget. Genom spridning på hemsidan och i sociala medier så som YouTube, Facebook och Twitter kan nya målgrupper av medborgare nås som inte hade tagit del av en skriftlig rapport. Att lämna en film som remissvar sticker dessutom ut bland övriga inkomna remissvar.

Vad passar det att föra dialog om?

Vilket ämne som helst men viktigt att filmen är av bra kvalitet, bra ljud och inte för lång. Den ska vara lätt att förstå, väcka tankar och reaktioner. Ju bättre film desto bättre spridning. Film förmedlar också känslor och en atmosfär på ett sätt som en skriftlig rapport ofta saknar.

Varför välja denna metod?

Ett ökat antal människor föredrar att ta till sig information via film istället för enbart i text. Genom att endast dokumentera resultat och process skriftligt missar vi vissa målgrupper av invånare. Att dokumentera dialogprocesser och resultat via film kan möjliggöra att nya målgrupper nås och spridningen öka. En film kan dessutom väcka intresset så att medborgaren vill fördjupa sig och ta del av en skriftlig rapport.

Fokusgrupp

En mindre grupp medborgare (8 är ett riktmärke) bjuds in till dialog runt ett bord. Samtalet leds av en samtalsledare som har en frågeguide som stöd för att fördjupa dialogen. Dokumentation sker genom ljud- och bildupptagning. Politiker har inte ingått i grupperna men har kunnat observera dialogen i ett angränsande rum.

Vilka nås med denna metod?

En liten grupp inbjudna medborgare nås vid varje tillfälle. Ofta bjuds medborgare in utifrån de olika målgrupper som man önskar träffa.

Vad passar det att föra dialog om?

Ämnet bör vara av intresse för båda parter. Framtidsfrågor och frågor där det finns delade meningar passar bra. Aktuella frågor är också möjliga att ta upp.

Varför välja denna metod?

Fokusgrupper bör väljas när man på ett strukturerat sätt vill ha dialog med inbjudna medborgare på ett bestämt tema. Med fokusgrupper kan man välja inbjudningssätt. Utifrån Region Skånes överenskommelse med den idéburna sektorn har ett försök gjorts med rekrytering av deltagare. Metoden ger goda möjligheter att få fram strukturerad och fördjupad dokumentation. Gruppens sammansättning spelar stor roll för resultatet och bör rekryteras medvetet. Eftersom det är få personer i en fokusgrupp är det riskabelt att dra generella slutsatser. Med denna metod är det lätt att återkoppla eftersom man har tillgång till kontaktuppgifter till deltagarna. Fokusgrupper kräver en hel del förberedelser och efterarbete. Efterarbetet är resurskrävande.

Dialoggrupp

Hur går metoden till?

En grupp medborgare bjuds in för att vid upprepade tillfällen under en längre tidsperiod delta i dialog. Detta innebär bättre möjligheter till lärande och till fördjupning av dialogen. Detta är den metod som är särskilt lämplig vid långa uppdrag. Dialogen kan varieras mellan större och mindre grupper. Politiker ingår i grupperna. Erfarenheterna kommer från Skånedialogen där en befolkningsenkät (9500 vuxna) inledde projektet. Resultatet från enkäten användes i dialogen samt möjliggjorde en strukturerad uppföljning av deltagarna.

Det rör sig ofta om en lite större grupp medborgare som ingår i en grupp/panel som en offentlig organisation återkommande vänder sig till för att höra synpunkter. Graden av dialog varierar från fall till fall.

Vilka nås med denna metod?

I en dialoggrupp ingår som utgångspunkt en större grupp medborgare. Dessa bjuds sedan in till de återkommande mötena. Till Skånedialogen rekryterades ett slumpvis urval medborgare utifrån befolkningsregistret.

Vad passar det att föra dialog om?

Ämnen måste vara av intresse för båda parter och vara meningsfulla. Dialog om komplexa frågeställningar är möjligt. Framtidsfrågor och frågor där det finns delade meningar passar bra.

Varför välja denna metod?

I en dialoggrupp som pågår över tid är det möjligt för både medborgare och politiker att bredda sina kunskaper och därmed komma längre i dialogen. Dialog med en inbjuden grupp under längre tid innebär även möjligheter till uppföljning av deltagarna för att ta reda på om attityder förändrats sedan starten. Ökad legitimitet och strukturerad dokumentation finns också med som fördelar. Denna metod har det bredaste urvalet och med möjligheter till uppföljning innebär det också bäst möjligheter att bidra till beslutsunderlag. Denna metod kräver att minst några politiker deltar. Förberedelser och efterarbete är resurskrävande.

Dialoggrupp med skådespelare som processledare

Hur går metoden till?

Metoden är en utveckling av dialoggrupper genom att anlita skådespelare som processledare vid dialog i gymnasieklasser. Upplägget skilde sig från ett traditionellt dialoggruppsupplägg genom att det innehöll fler interaktiva övningar och lekar innan dialoggrupperna formades. Detta för att introducera ämnet men också som uppvärmning för att skapa bra atmosfär, öppenhet och energi i gruppen. Elever, lärare och politiker deltar på lika villkor. Övningar tar sin utgångspunkt i deltagarnas personliga erfarenheter. Dokumentationen av processen och dialoggrupperna i klassrummen filmades.

Vilka nås med denna metod?

Att ha skådespelare som processledare kan bidra till att gruppen blir öppnare, delaktigheten kan öka och mötet blir mer förtroendeskapande. Fler sinnen används när hela kroppen är med. Metoden lämpar sig särskilt bra med unga i t.ex. ett klassrum. Observera dock att alla medborgare inte är bekväma med lekar och övningar, speciellt i mötet med nya människor.

Vad passar det att föra dialog om?

Metoden passar för flera ämnen men kan vara särskilt lämpligt vid uppdrag/ämnen som uppfattas som lite svårare. Viktigt att övningarna har ämnet som en röd tråd så att syftet med övningarna inte uppfattas som otydligt. Dessutom är det viktigt att det finns gott om tid för dialoggrupperna där uppdraget/ämnet kan diskuteras så att uppvärmningen inte blir för lång. I dokumentationen ska resultatet av gruppdialogerna tydligt framgå.

Varför välja denna metod?

Metoden är bra att använda när målgruppen inte är insatt i ämnet, när gruppen behöver lära känna varandra eller det är lite nervös stämning. Dialoggrupperna blir mer dynamiska när dialog varvas med interaktiva övningar.

Speed-dating

Hur går metoden till?

Dialogen sker antingen i en bestämd lokal eller under fria former, exempelvis ute på stan. Den mer strukturerade speed-datingen föregås av förberedelser av målgruppen och de förtroendevalda. Mötet kan med fördel inledas med någon enkel kontaktövning, om deltagarna inte är bekanta med varandra. Under speed-datingen pratar deltagarna intensivt med varandra två och två under ca 4 minuter, innan de flyttar vidare. Mötet avrundas med en uppsamling av intrycken och gärna en möjlighet till efterföljande mingel, för att enskilda ska kunna följa upp lösa trådar. En mer spontan speed-dating kan ske på platser där folk är i rörelse och som ett publikt inslag, i legitimitetsskapande syfte. Erfarenhet finns främst från strukturerad speedating med gymnasieelever som målgrupp. Dokumentation sker på ett ändamålsenligt sätt, utifrån syftet med aktiviteten.

Vilka nås med denna metod?

Aktiviteten kan antingen riktas mot en speciell målgrupp, med syfte att inhämta och utbyta kunskaper och erfarenheter kring ett specifikt tema, alternativt vända sig till en bredare allmänhet i legitimitetsskapande syfte. Speed-dating kan med fördel vara ett av flera kreativa inslag i samband med möten, seminarier, konferenser och liknande.

Vad passar det att föra dialog om?

I den strukturerade formen bör fokus ligga på ett angeläget ämne/tema. Möjligheten att förbereda sig, höjer kvalitén på samtalet och ger mer jämlika villkor i dialogen. Däremot innebär förberedelserna och en eventuell uppföljning att extra resurser behöver säkras för detta. I den spontana formen sätter de förbipasserande deltagarna i högre grad agendan och är mindre resurskrävande, bortsett från åtgärder för synligheten. Möjligheten till ett ömsesidigt utbyte finns även här, genom att båda parter har möjlighet att fråga och dela med sig av sina synpunkter.

Varför välja denna metod?

Metoden är ett bra tillfälle att få många olika och personliga intryck på relativt kort tid. I den spontana varianten gör tidsbegränsningen att man säkrar tillgängligheten för fler intresserade och att en enskild person inte binder den förtroendevalde under alltför lång tid. Med ett genomtänkt upplägg kan ömsesidigheten i dialogen uppmuntras.

Medborgarmagasin

Hur går metoden till?

I en medborgartidning kan den offentliga organisationen informera om sina verksamheter, ge återkoppling från sin medborgardialog samt efterfråga allmänhetens synpunkter. En variant som Region Skåne prövar är att ha en berättande ansats vilket innebär att information och återkoppling måste kläs med en, helst intressant, berättelse. Ett komplement som Region Skåne också prövar är att ha en webbversion av tidningen. Det ger fler möjligheter till dialog med läsarna.

Vilka nås med denna metod?

En medborgartidning kan nå i stort sett hela befolkningen med hjälp av postdistribution. En webbversion kan öka nåbarheten genom att tilltala vissa grupper bättre.

Vad passar det att föra dialog om?

Informationen i tidningen bör vara tydlig och möjlig för alla att ta till sig. Svåra och känsliga ämnen kan tas upp men kräver ett omsorgsfullt arbete med textens innehåll. Genom att i tidningen bjuda in till aktiviteter kan fördjupning av informationen samt dialog erjudas.

Varför välja denna metod?

En medborgartidning är ett sätt för den offentliga organisationen att nå ut brett med information i olika frågor och en nyhetskanal som man bestämmer över själv. En återkommande tidning bidrar också till återkoppling och kontinuitet i kommunikationen med befolkningen. En webbversion bidrar med en kanal ytterligare att nå ut med som dessutom har bättre möjligheter att skapa interaktivitet samt är möjlig att länka till i sociala medier. Redaktionellt arbete och distribution är resurskrävande.

Metoder för medborgardialog i vår omvärld

Introduktion

Nedan följer en redovisning av olika typer av metoder som har använts på olika håll i vår omvärld. Denna sammanställning ger inte en komplett bild av alla metoder som finns men förhoppningsvis är det en bra blandning av relevanta metoder. Redovisningen är uppbyggd av frågorna Hur, Vilka, Vad och Varför i förhållande till olika metoder.

Under varje metod följer svar på de fyra frågorna. Dessa är beskrivande samt pekar på de fördelar och möjligheter respektive de nackdelar och risker som finns med de olika metoderna. En förutsättning som alla metoder har gemensamt är att det är viktigt att identifiera lämpliga sätt att återkoppla resultatet från medborgardialogen. I verkligheten är inte gränserna mellan metoderna knivskarpa och under respektive fråga framgår olika val som behöver göras. För att uppnå bredd och djup i dialogen behövs ofta flera metoder för dialog kring ett och samma tema.

Medborgarbudget

Hur går metoden till?

Medborgarbudget är inte en metod utan handlar om att med olika metoder ge medborgarna möjlighet att delta i prioriteringar av resursanvändningen på lokal, kommunal, regional eller statlig nivå. Framför allt har medborgarbudget utnyttjats i planeringen av hur investeringsbudgeten ska användas. Medborgarbudget har prövats i bland annat Brasilien, Spanien, Storbritannien och USA.

Vilka nås med denna metod?

De som är berörda kan delta på lokal eller kommunal nivå. Att välja representanter förekommer också. Har fungerat som bäst i resurssvaga bostadsområden i till exempel Brasilien.

Vad passar det att föra dialog om?

Ämnet är fördelning eller prioritering av offentliga medel. Medborgarnas ansvar kan vara antingen rådgivande eller beslutande.

Varför välja denna metod?

Metoden ger ökad transparens och är legitimerande. Deltagarna får en ökad förståelse för de avvägningar som måste göras i det politiska arbetet. Har potential att bli en publik process som sprider sig till stora grupper i samhället. Kan fånga upp ett folkligt engagemang.

Till potentiella nackdelar hör orealistiska förväntningar, oklar gräns mot de förtroendevaldas ansvar eller att delegerad makt till deltagarna blir kringskuren av olika omständigheter. Hela processen är resurskrävande.

E-petitioner

Hur går metoden till?

E-petition innebär en idé till förändring eller utveckling som en person kan skicka in till en kommun eller region som i sin tur publicerar förslaget på sin hemsida. När förslaget finns på hemsidan kan andra medborgare gå in och stödja förslaget eller diskutera och utveckla idén. Politiker kan påverkas till att ta upp idén på dagordningen. Idén kan även utvecklas till ett genomarbetat medborgarförslag. Kommunen eller regionen bestämmer på vilket sätt e-petitioner sedan hanteras i den politiska beslutsprocessen. Ett exempel i Sverige är Malmöinitiativet.

Vilka nås med denna metod?

Alla som har tillgång till dator och internet, till exempel på bibliotek, har möjlighet att skriva en e-petition respektive att stödja en. Vilka som väljer att använda denna metod kan vi inte ha kontroll på. En engelsk undersökning säger att män och kvinnor, unga och gamla samt människor från olika delar av landet använder e-petitioner i lika hög grad.

Vad passar det att föra dialog om?

En e-petition kan ta upp vad som helst. För att få genomslag vinner förslaget på att vara genomtänkt med en konkret beskrivning av vad e-petitionen ska leda till.

Varför välja denna metod?

Metoden ger en indikation på vilka frågor som diskuteras bland allmänheten. E-petitioner kan skapa engagemang och bidra till öppenhet i beslutsprocessen. Metoden gör det möjligt för en enskild att få stöd från många andra. Den offentliga organisationen får möjlighet att kommunicera elektroniskt med många medborgare. Kostnaden är relativt låg även om det kan krävas en hel del tid för att ta hand om många e-petitioner.

Till nackdelarna hör att det är svårt att diskutera nyanserat på djupet och att media kan överdriva stödet till en e-petition. Förberedelser är resurskrävande.

Medborgarförslag

Hur går metoden till?

Medborgarförslag innebär att en person kan skicka in ett färdigformulerat förslag för regionfullmäktige att ta ställning till. Kommunen eller regionen kan själv bestämma på vilket sätt medborgarförslaget hanteras i den politiska beslutsprocessen.

Vilka nås med denna metod?

Alla har möjlighet att skriva ett medborgarförslag respektive att stödja ett. Vilka som väljer att använda denna metod kan man inte ha kontroll på.

Vad passar det att föra dialog om?

Ett medborgarförslag kan ta upp vad som helst.

Varför välja denna metod?

Medborgarförslag kan skapa engagemang och bidra till öppenhet i beslutsprocessen. För medborgarna innebär metoden en möjlighet att direkt påverka vilka frågor som ska tas upp i den politiska beslutsprocessen. Metoden är resurskrävande.

Chatt

Hur går metoden till?

En chatt är en metod på internet. Medborgare bjuds in via en hemsida eller annan rekrytering. Chatten startar och slutar vid förutbestämda klockslag, pågår vanligtvis en till två timmar. Alla som deltar sitter vid var sin dator och skriver kommentarer som berör den fråga som är bestämd. Deltagarna och allmänheten kan läsa alla kommentarer. Ibland används en moderator. När chatten är avslutad kan den ligga kvar på hemsidan som information och återkoppling. Har prövats ett flertal gånger i Storbritannien och även i samband med regionfullmäktige under mandatperioden 2007–2010. Det var framför allt regionråd som deltog i denna metod. Erfarenheterna var övervägande positiva men ställer stora krav på tillgänglighet från de förtroendevaldas sida.

Vilka nås med denna metod?

Antingen når man ut till den del av allmänheten som är intresserade av politik och samhällsfrågor och därför besöker sidor med koppling till Region Skåne eller så väljer man ett sätt att bjuda in en viss grupp.

Vad passar det att föra dialog om?

Ofta är det en specifik fråga eller förslag som är föremål för en chatt. Det krävs att deltagarna har något att bidra med samt att arrangören är beredd att ta emot de kommentarer som kommer.

Varför välja denna metod?

Chatt är bra att använda när man vill ha en transparent dialog. Den är bra för att nå grupper som använder nätet. Chatt kan också vara ett sätt att få in synpunkter från specifik grupp.

Chatten kan skapa förväntningar på förändring som det är svårt att leva upp till. Fördjupning av dialogen är svårt. De som inte har tillgång till internet nås inte. Chatt kräver relativt lite resurser.

Forum på nätet

Hur går metoden till?

På ett forum på nätet har en organisation lagt ut ett förslag eller en fråga som man gärna vill ha kommentarer på. Kommentarer fylls på efterhand och bildar "trådar". Hur länge en kommentarstråd är öppen varierar. Avgörande för att metoden ska fungera är att det blir tillräckligt många som skriver kommentarer. Har prövats ett flertal gånger i Storbritannien.

Vilka nås med denna metod?

Antingen når man ut till den del av allmänheten som är intresserade av politik och samhällsfrågor och därför besöker sidor med koppling till Region Skåne eller så väljer man ett sätt att bjuda in en viss grupp.

Vad passar det att föra dialog om?

Ofta är det en specifik fråga eller förslag som är föremål för ett forum på nätet. Det krävs att deltagarna har något att bidra med samt att arrangören är beredd att ta emot de kommentarer som kommer.

Varför välja denna metod?

Metoden bidrar till en öppen dialog och kan ge en bild av medborgares olika synpunkter i en fråga. Detta är en bra metod om man vill att deltagarna ska ha möjlighet att delta när det passar dem. En annan fördel är att en del deltagare känner sig trygga när de sitter hemma framför sin dator och därför har lättare att framföra sina synpunkter än i ett fysiskt möte.

Det kan vara svårt att få tillräckligt många att skriva kommentarer. De som inte har tillgång till internet nås inte. Fördjupning av dialogen är svårt. Kan kräva en moderator. Metoden kräver relativt lite resurser.

Meborgarpanel

Hur går metoden till?

En meborgarpanel är en större grupp som konsulteras av lokala myndigheter. Hur upplägget ser ut bör presenteras i samband med rekrytering. Har använts bland annat i Storbritannien. Lomma kommun driver ett lokalt exempel.

Vilka nås med denna metod?

Antalet meborgare varierar från några hundra till flera tusen. Om deltagarantalet närmar sig tusen finns möjlighet att identifiera undergrupper med speciella synpunkter. Rekryteringen sker oftast för att spegla hela befolkningen, till exempel från befolkningsregistret. Det kan finnas behov av att komplettera med personer från grupper som är svåra att nå. Meborgarpanelen behöver förnyas över tid då deltagarna efter en längre tids deltagande är mer informerade än befolkningen i allmänhet.

Vad passar det att föra dialog om?

En meborgarpanel får normalt svara på specifika frågor om den service som de offentliga verksamheterna erbjuder alternativt frågor om framtiden och prioriteringar.

Varför välja denna metod?

Metoden är lämplig om man vill fånga opinionen i lokala frågor och prioriteringar inom olika verksamheter. Den ger också möjlighet att snabbt genomföra fokusgrupper för att få fördjupade synpunkter. En meborgarpanel kan även ge snabb respons vid nyheter och förändringar i verksamheter. Metoden ger även möjlighet att följa en opinion över tid.

Metoden kostar en del. Kräver kontinuerligt arbete för att hålla igång.

Deliberativ workshop

Hur går metoden till?

(Ordet deliberativ förklaras i svenska akademiens ordlista med rådgörande, överläggande) Deliberativ workshop är en arrangerad gruppdiskussion som ger deltagarna en möjlighet att gå på djupet i en fråga, utmana andras åsikter och utveckla en egen. Till slut har deltagarna kommit fram till en informerad ståndpunkt. Workshopen kan pågå allt från ett par timmar upp till flera dagar. Samtalen sker i mindre grupper. Har använts i Storbritannien.

Vilka nås med denna metod?

I en workshop brukar 8–16 personer delta. Temat påverkar valet av deltagare och de kan väljas utifrån demografi, intressgrupper eller slumpvis urval.

Vad passar det att föra dialog om?

De flesta frågor är möjliga att ta upp men det krävs att deltagarna har något att bidra med i dialogen.

Varför välja denna metod?

Används när arrangören önskar få en fördjupad förståelse av vad som ligger bakom en åsikt samt när man önskar se hur mer information i frågan kan bidra till att åsikter utvecklas, till exempel i en viss grupp. Deltagarna ges också möjlighet till fördjupning och att se andra perspektiv. Relationer utvecklas mellan deltagarna så att det fungerar som nätverksbyggande. Nya kunskaper utvecklas också.

Undvik dock att generalisera utifrån en workshop med små grupper. Det gäller även i de fall genomförandet har brister vilket kommer att påverka resultatet. Beroende på upplägg kan kostnaderna bli relativt höga (t ex slumpvis urval eller lockbeten) men behöver inte bli det.

Deliberativ opinionsundersökning

Hur går metoden till?

(Ordet deliberativ förklaras i svenska akademiens ordlista med rådgörande, överläggande) Metoden inleds med en opinionsundersökning av gruppen, inom det tema som är bestämt. Därefter pågår dialog under flera dagar och ett balanserat informationsmaterial skickas ut. Metoden avslutas sedan med samma opinionsundersökning en gång till för att se hur åsikter har utvecklats. En utgångspunkt för metoden är att resultatet ska spegla hur befolkningen tycker och att resultatet också ska spridas brett. När metoden har använts har man försökt sprida resultatet via media och vid flera tillfällen har dialogen som pågår visats i TV. Har till exempel använts i USA, Storbritannien, Danmark och Australien.

Vilka nås med denna metod?

Målgruppen är ett representativt urval av befolkningen och en grupp på 200–600 personer.

Vad passar det att föra dialog om?

De flesta frågor är möjliga att ta upp men det krävs att deltagarna har något att bidra med i dialogen.

Varför välja denna metod?

Om man anser att allmänheten har för lite kunskap inom ett specifikt område kan metoden hjälpa till med att visa hur befolkningen i stort hade utvecklat sina åsikter med ökad kunskap och insikt. Temat bör engagera allmänheten.

Nackdelar är framför allt höga kostnader samt mycket förberedelser och efterarbete.

Konsensuskonferens

Hur går metoden till?

En grupp medborgare får till uppgift att läsa in sig på en aktuell fråga och delta vid förberedande informationstillfällen. Denna grupp bestämmer sedan vilka experter som ska bjudas in och vilka frågor som ska ställas. Gruppen bestämmer själv vilka slutsatser den gemensamt vill dra och presentera i sin slutrapport som sprids till beslutsfattare och media. Media och allmänhet har möjlighet att följa utfrågningen av experter. Processen hanteras normalt av en organisation som inte har något intresse i resultatet för att minimera risken för partiskhet. Metoden har använts i USA och vidareutvecklats av det danska vetenskapsrådet.

Vilka nås med denna metod?

Gruppen består av 100 medborgare och uppåt. De ska vara lekmän i den aktuella frågan. Gruppen ska vara så blandad som möjligt avseende socioekonomisk bakgrund.

Vad passar det att föra dialog om?

Metoden används oftast för att fånga upp allmänhetens synpunkter i samband med teknologisk utveckling. Oftast är det frågor som är komplexa och tekniska och som annars hade krävt specialistkunskaper.

Varför välja denna metod?

När man vill både informera och konsultera allmänheten i en öppen process. När frågorna är kontroversiella och när frågorna är komplexa och vanligtvis dominerade av experter. Om man vill höra en informerad opinion vars slutsatser kan användas i bredare kretsar och via media.

Den här metoden är relativt dyr genom behovet av att anlita företag och personer under processen. Urvalets storlek och sammansättning avgör vilken trovärdighet resultatet får.

Medborgartoppmöte

Hur går metoden till?

Metoden är storskalig och genomförs med en större grupp medborgare men huvudsakligen sker själva dialogen i grupper om 10–12 personer med en oberoende samtalsledare. Varje grupp lämnar kommentarer som sammanställs och redovisas för alla grupper under mötet. Detta kräver någon form av teknik. Kan även kombineras med individuell omröstning. Metoden startade i USA och liknande har till exempel använts av de danska regionerna.

Vilka nås med denna metod?

Antalet medborgare ligger normalt i spannet 500–5000. Metoden kan i princip vara öppen för alla men för att få balanserade svar behöver ansträngningar göras för att försöka få till en så representativ grupp som möjligt.

Vad passar det att föra dialog om?

Planering, resursallokering och policyformulering är inriktningar som passar metoden. Det är viktigt att det är möjligt med verkliga förändringar efteråt.

Varför välja denna metod?

Metoden kombinerar en fördjupad dialog med ett stort antal deltagare. Ger klara besked om vad deltagarna tycker i en viss fråga. Storleken på arrangemanget och interaktiviteten engagerar lätt deltagarna.

Nackdelar med metoden är att den kräver en hel del resurser i form av tid, arbetskraft och pengar samt är beroende av teknik som fungerar. Metoden riskerar att skapa orealistiska förväntningar om den inte hanteras väl. Metoden kräver att beslutsfattarna är delaktiga och beredda på att ta hand om resultatet. Resultatet kan vara svårt att hantera.

Ting

Hur går metoden till?

Deltagarna erbjuds att i samtal och seminarier föra fram synpunkter samt diskutera med de förtroendevalda. På ett ting varvas olika aktiviteter såsom estradsamtal, föreläsningar, parallella seminarier, bokbord, utställningar, workshop och elektroniska möten. Inga exempel på genomförda ting hittades i samband med skrivandet av denna rapport.

Vilka nås med denna metod?

På ett ting närvarar 200–500 personer. Beroende på syfte kan slumpvis urval, öppen inbjudan eller riktad inbjudan användas.

Vad passar det att föra dialog om?

De flesta frågor är möjliga att ta upp.

Varför välja denna metod?

Ting kan användas om man vill fånga in medborgares synpunkter i en aktuell fråga. Skäl att använda metoden är också om man vill fördjupa dialogen mellan medborgare och förtroendevalda med hjälp av bakgrundsinformation och ett genomtänkt program. Metoden kostar en del men varierar med ambitionsnivå samt kräver mycket förberedelsearbete.

Medborgarjury

Hur går metoden till?

Juryn består av lekmän, har en domstolsjury som förebild och arbetet kan ledas av en moderator. Juryn får information om olika åsikter i den aktuella frågan och ges även möjlighet att utfråga "vittnen". Syftet är inte konsensus men väl att lämna ifrån sig rekommendationer för hantering av en fråga eller förslag till beslut. Första dagen blir juryn informerad, dag två och tre ägnas åt "vittnesförhör". Den fjärde och sista dagen ägnas åt att arbeta fram rekommendationer. Rekommendationerna görs publikt tillgängliga. Medborgarjury har använts till exempel i Storbritannien, Tyskland och USA.

Vilka nås med denna metod?

Gruppen består vanligtvis av 12–16 medborgare och de ska vara lekmän i den aktuella frågan. Gruppen ska vara så blandad som möjligt avseende socioekonomisk bakgrund. Framför allt har metoden använts på lokal nivå men även på nationell.

Vad passar det att föra dialog om?

En medborgarjury används ofta i kontroversiella policyfrågor som berör många i samhället och där opinionen är splittrad.

Varför välja denna metod?

Metoden kan användas om man vill höra vad en informerad opinion anser i en svår fråga. Det är lämpligt att använda den när det fortfarande inte är bestämt hur fortsättningen ska hanteras. Metoden passar om man på ett öppet och uppfordrande sätt vill visa hur medborgerligt engagemang kan se ut vilket kan leda till fortsatt offentlig diskussion.

Den här metoden tillhör de som är relativt dyra på grund av det stöd juryn ska ha i sitt arbete. Det varierar en del beroende på upplägg. Urvalet medborgare är litet vilket kan göra det svårt att kommunicera ut resultatet som trovärdigt. Beslutsfattare kan också hamna i en besvärlig sits om de anser att juryn har helt fel.

Rådgivande medborgargrupp

Hur går metoden till?

En grupp medborgare bildar en kommitté med uppgift att ge råd till beslutsfattare inför beslut. Gruppen behöver tillgång till information. Den kan ses ett par dagar som en engångshändelse eller återkommande under längre tid. Metoden har använts framför allt i Storbritannien.

Vilka nås med denna metod?

Gruppen brukar bestå av 10–30 medlemmar. Rekryteringen kan sträva efter att uppnå representativitet eller så bjuds en speciell grupp in som är berörd eller som är specialister inom ett område.

Vad passar det att föra dialog om?

Den rådgivande gruppen kan vara ett effektivt sätt att fördjupa dialogen kring en specifik fråga där synpunkter från medborgare önskas.

Varför välja denna metod?

Om ett beslutande organ vill få in synpunkter från medborgare. Det kan ge tidiga signaler huruvida ett förslag är rimligt.

Nackdelar är att det är en liten grupp som inte alls behöver spegla befolkningen. Gruppen kan bli ifrågasatt utifrån som en exklusiv grupp. Uppdraget kan bli tidskrävande för den enskilde vilket kan göra det svårt med rekryteringen. Efterhand finns en risk att gruppen blir allt mindre representativ och kan därför behöva bytas ut. Metoden kräver relativt lite resurser beroende på vilken information som behövs.

Open space

Hur går metoden till?

En större grupp medborgare träffas under en dag. Inom ramen för ett övergripande tema bestämmer deltagarna i en process allra först vilka frågor som ska diskuteras under dagen. Diskussionerna förs i mindre grupper. Alla väljer själv vilka frågor man vill delta i. Inga exempel på genomförda "Open space" hittades.

Vilka nås med denna metod?

Antalet deltagare är mellan 200 och 500. Beroende på syfte kan slumpvis urval, öppen inbjudan eller riktad inbjudan användas.

Vad passar det att föra dialog om?

De flesta övergripande teman går att ta upp. Olika teman kan vara olika krävande att arbeta med i processen. Deltagarna bestämmer sedan själva vilka frågor som är lämpliga att ta upp vid respektive tillfälle.

Varför välja denna metod?

Metoden kan användas när många medborgare har motsatta åsikter och ska diskutera svåra frågor. Open space kan också vara lämpligt som en första aktivitet i ett större dialogarbete. Metoden kostar en del och kräver en hel del planering.

Studiecirkel

Hur går metoden till?

En grupp medborgare träffas vid ett antal tillfällen och studerar och fördjupar sig i ett visst ämne. En cirkelledare håller ihop diskussionerna. Inga exempel på genomförda studiecirkelar med medborgardialog som syfte hittades.

Vilka nås med denna metod?

En studiecirkel brukar bestå av 5–8 personer. Rekryteringen sker vanligtvis utifrån intresse men kan ske på annat sätt.

Vad passar det att föra dialog om?

En studiecirkel kan ta upp alla typer av frågor.

Varför välja denna metod?

En studiecirkel ger möjlighet till fördjupad dialog över tid och kan användas om man vill bidra till en informerad opinion. Det är lätt för deltagarna att bli engagerade i frågan.

Metoden blir dyr om man vill engagera många medborgare. Man måste vara försiktig med slutsatser från en enstaka studiecirkel.

Om rekrytering

Allmänt

Vid spontana möte sker rekryteringen i samma stund en medborgare tilltalas och det är de som passerar den aktuella platsen för dialogen som har möjlighet att delta.

Vid dialoggrupper bjuds människor in slumpmässigt utifrån befolkningsregistret eller utifrån en annan databas som styr vilka som får möjlighet att delta.

Rekrytering är en central del i medborgardialog och påverkar såväl genomförande som resultat.

Samarbete med idéburen sektor

Som en del i Region Skånes överenskommelse med den idéburna sektorn via nätverket social ekonomi har rekrytering även skett med hjälp av den idéburna sektorn. Deltagare rekryteras då bland föreningsmedlemmar eller bland deltagare i studiecirklar.

- Det finns potential att nå olika målgrupper. För att lyckas krävs dock bättre kommunikationsvägar mellan Region Skåne och de lokala organisationer som faktiskt når de medlemmar/deltagare som ska rekryteras.
- Ett samtal måste föras med den idéburna sektorn kring vilka motiv de har till att medverka aktivt i Region Skånes medborgardialog. Våra incitament om att nå nya målgrupper måste matchas av likaledes starka incitament från deras sida om samarbetet ska kunna hålla över tid.
- Samarbetet kräver relativt mycket tjänstemannaresurser. Kontakten med Nätverket Social Ekonomi och deras intresserade medlemsorganisationer måste underhållas löpande och dessutom kan man anta att Region Skåne måste delta personligen i marknadsföringen av dialogaktiviteter för att rekryteringen ska bli framgångsrik.

Risakanalys

SKLs rapport, "Ett hot mot demokratin", handlar om hot och våld mot förtroendevalda. Det finns en mängd åtgärder som kan vidtas för att förebygga hot och våld såväl rent fysiskt som "klimatmässigt" dvs. genom att förebygga misstro och politikerförakt. Exempel på detta kan vara olika former av demokratifrämjande åtgärder som bland annat syftar till att öka det politiska engagemanget och valdeltagandet.

Några konkreta tips i samband med dialogaktiviteter utifrån SKLs rapport:

- Vid dialogaktiviteter, informera anhängare om destination, resväg, tider och färdstätt.
- Vid frågor om hot och säkerhet inför dialogaktiviteter, kontakta Region Skånes avdelning för krisberedskap och säkerhet eller Polisen.
- Ha alltid en mobiltelefon med laddat batteri.
- Lägg in ett kortnummer till Polisen i din mobiltelefon.
- Mobiltelefonen bör ha nummerpresentatör och inspelningsfunktion.
- Var uppmärksam på avvikande beteenden eller händelser.
- Personer som uppger sig för att vara bud eller servicepersonal ska alltid kunna legitimera sig.

Definition av medborgardialog

Dialog betyder helt enkelt samtal. Ett bra samtal kännetecknas av att man växlar mellan att lyssna och att tala.

En annan aspekt är innehållet i dialogen. Dialogdeltagare förmedlar information till varandra och i det "kloka samtalet" leder kunskapsutbytet till att båda parter lär sig lite mer. Allmänintresset, det som är viktigt för alla, bör stå i centrum samtidigt som det är naturligt att medborgare bär med sig egna erfarenheter.

En bra dialog är därmed heller inte någon förhandling där det handlar om att få igenom så mycket som möjligt, utan i bästa fall leder dialogen istället till en ökad förmåga att se olika perspektiv.

Medborgardialog hos Region Skåne är ett samtal om samhällsfrågor där medborgare och politiker är delaktiga. Det är ett sätt för medborgarna att framföra sina synpunkter och samtidigt få insikt i det demokratiska arbetet och för politikerna att få reda på vad folk tycker och tänker i vissa frågor samt en möjlighet att beskriva det demokratiska arbetet. Medborgardialogen ska bidra till bättre beslutsunderlag.

Vi har alla flera olika roller; vi kan vara medborgare, patienter, landstings-anställda, politiker, anhöriga, föräldrar och så vidare. Till medborgardialog bjuds man i första hand in för att man är en invånare i Skåne, en region-invånare. I andra hand kan medborgare från en viss geografisk plats eller demografisk grupp bjudas in. Man blir inte inbjuden till medborgardialog för att man representerar ett visst intresse eller innehar någon viss roll. I de sistnämnda fallen är det brukardialog och den förs i huvudsak i särskilda former. Politikerrollen innebär att vara en kunnig, lyssnande, tillgänglig och synlig representant för Region Skåne, en förebild för politiker i medborgardialog.

Det är avgörande att det blir människor med olika perspektiv som deltar även om det inte lyckas att få med precis alla. Det stimulerar tanken att höra olika perspektiv och kan innebära en ökad acceptans för andra människors synsätt.

Frågor som tas upp ska vara viktiga och relevanta för deltagarna och det är en fördel om dialogen kan ske vid lämplig tidpunkt i beslutsprocessen, att politikerna är proaktiva. Lämplig tidpunkt är ofta relativt tidigt i processen men behöver inte vara det, och det kan även vara lämpligt flera gånger under processen. De frågor som allra bäst lämpar sig för medborgardialog berör Skånes framtid. För att medborgarna ska ges möjlighet att bilda sig en uppfattning i framtidsfrågor som rymmer en viss komplexitet är det en fördel om dialogen pågår under en period.

De flesta, inklusive komplexa frågor, är möjliga att ta upp i medborgardialog. Det finns dock frågor som är mindre lämpliga, sådana där medborgarna har väldigt lite erfarenheter eller frågor som är mycket svåra att sätta sig in i. Medborgardialog lämpar sig inte heller som forum för att förankra tidigare fattade beslut.

Bakgrundsinformation och föredrag kan bidra till att skapa "det kloka samtalet". Med tillgång till information kan dialog förädla åsikter till insikter, medborgarna blir klokare. Både politiker och deltagare breddar sina kunskaper och kännetecknen om den demokratiska processen ökar. Dialogaktiviteter bör ha en tydlig struktur och genomföras systematiskt.

Medborgarnas dokumenterade synpunkter utgör ett resultat i form av ord, ett kvalitativt resultat. Om frågorna ställs till en större grupp medborgare kan det även bli ett kvantitativt resultat. Målet är att resultaten ska bidra till bättre beslutsunderlag och till att skapa delaktighet i det politiska och demokratiska arbetet.

Medborgardialogen utgår huvudsakligen från det fysiska mötet där man samtalar öga mot öga med andra deltagare och politiker men bör kompletteras med olika metoder.

Ett annat sätt att beskriva medborgardialog är att lista vad dels en medborgare och dels en politiker kan få ut av att delta.

Medborgarens perspektiv:

- En unik chans att träffa politiker
- Bli delaktig i samhällsutvecklingen
- Mina synpunkter tas tillvara
- Kunna bidra till bättre beslut
- Få bättre förståelse för politik och politiker
- Få bättre insikt i regionens verksamheter
- Träffa nya, intressanta människor
- Förbättra mina kunskaper

Politikerns perspektiv:

- En unik chans att träffa medborgare
- Kunna skapa förståelse för långsiktiga mål
- Få höra nya, intressanta synpunkter
- Få bättre beslutsunderlag
- Kunna skapa förståelse för mina arbetsvillkor
- Kunna förankra regionens verksamheter
- Träffa nya, intressanta människor
- Förbättra mina kunskaper

En framgångsrik medborgardialog leder till förstärkt delaktighet i samhället och till utvidgad demokrati.

Brukardialog och kommundialog

Utöver ovanstående har BTH under mandatperioden 2007–2010 haft brukardialog och kommundialog. Brukardialogen har skett i fyra lokala brukarråd, formaliserade enligt det regelverk som finns. Den har även skett i form av spontana möten vid verksamheten såsom vårdcentraler och akutmottagningar. Brukardialogen har även skett i en form som kallas storforum som är att likna vid dialogkonferenser där brukarorganisationerna utgör de inbjudna. Utöver ovanstående har brukardialog förts direkt med enskilda patientföreningar. Brukardialogen sker med de organiserade brukarna som är att likna vid lobbygrupper medan medborgardialogen strävar efter att föra dialog med allmänheten genom att ha medborgarrollen och det allmänna bästa i fokus.

Kommundialogen har skett med respektive kommunledning. Den har handlat om frågor som berör både kommun och region. Delvis har det varit utvärderingsfrågor kring verksamhet och delvis har det varit utvecklingsfrågor som stått i centrum. Kommunerna och regionen har en del gemensamma målgrupper.

Region Skåne
291 89 Kristianstad
044-309 30 00
www.skane.se
Utgivningsår 2014